

Cinsiyetçi Dil Kullanımı ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Hulusi Özdemir¹, Fırat Başbuğ², Sezin Andiç³

Özdemir, H., Başbuğ, F. ve Andiç, S. (2023). Cinsiyetçi dil kullanımı ile demografik değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Nesne*, 11(29), 357-365. DOI: 10.7816/nesne-11-29-02

Anahtar kelimeler
Toplumsal cinsiyet rolleri, dil, toplum

Keywords
Gender roles, language, society

Öz

Bu çalışmanın amacı dilin toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışmada, özellikle geleneksel erkeklik rollerinin ne ölçüde benimsendiği ve bu benimseme sürecinin demografik faktörlere nasıl bağlı olduğu araştırılmıştır. Araştırma örneklemini 239 kadın (%65.7) ve 125 erkek (%34.3) katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 18 ile 40 yaş olarak belirlenmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 26.57 (SS= 5.57)'dir. Veri toplama araçları olarak demografik bilgi formu ve Erkek Roller Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız gruplar için t testi ve korelasyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, erkeklerin kadınlara göre tüm geleneksel erkeklik rollerini daha fazla benimserken cinsiyetçi tutumu yansıtan bir dil kullanabileceğine ve bu dilin günlük iletişimde daha belirgin özellikler gösterebileceğine işaret etmektedir. Anne ve baba eğitim düzeyleri, cinsiyetçi dil kullanımında belirleyici bir rol oynayabilir. Annenin eğitim düzeyi düşüğe cinsiyetçi dil kullanımı daha belirgin hale gelebilir ve bu dilde statü, sertlik ve kadınsılık karşıtlığı öne çıkabilir. Baba eğitim düzeyinin düşüklüğü ise yalnız statü boyutuyla ilişkilidir. Yaş arttıkça geleneksel erkeklik rollerinin benimsenmesi artmakta, eğitim düzeyi yükseldikçe azalmaktadır. Bu çalışma, dilin toplumsal cinsiyet rollerinin inşasında ve iletişimde oynadığı önemli rolü vurgulamaktadır. Araştırmaya göre dil, düşünce ve toplumsal cinsiyet algıları arasında karmaşık bir ilişki kurar ve bu ilişki demografik faktörlerden etkilenebilir. Bu nedenle, cinsiyetçi dilin anlaşılması ve azaltılması için toplumsal etkiler ve eğitim düzeyi gibi faktörlerin dikkate alınması önemlidir.

Investigation of the Relationship between Sexist Language Use and Demographic Variables

Abstract

The aim of this study is to analyse the impact of language on gender roles. In particular, the study investigated the extent to which traditional masculinity roles are adopted and how this adoption process depends on demographic factors. The research sample consists of 239 female participants (65.7%) and 125 male participants (34.3%). The age range of the participants was determined as 18 to 40 years. The average age of the participants was 26.57 (SD= 5.57). A demographic information form and the Male Role Norms Scale were used as data collection tools. In the analysis of the data, t-test for independent groups and correlation analyses were performed. The results indicate that men adopt all traditional masculinity roles more than women and suggest that men may use a language that reflects a sexist attitude, which may show more prominent features in daily communication. Mother and father education levels may play a determining role in the use of sexist language. If the mother's level of education is low, the use of sexist language may become more prominent and status, toughness and anti-femininity may be more prominent in this language. A low level of father's education was associated only with the status dimension. Endorsement of traditional masculinity roles increased with age and decreased as the level of education increased. This study emphasises the important role of language in the construction of gender roles and communication. According to the findings, there is a complex relationship between language, thought and gender perceptions, and this relationship can be influenced by demographic factors. Therefore, it is important to consider factors such as social influences and educational level in order to understand and reduce sexist language.

Makale Bilgisi
Geliş tarihi: 30 Mayıs 2023
Düzeltilme tarihi: 7 Temmuz 2023
Kabul tarihi: 29 Temmuz 2023

Yazar Notu: Bu makale, birinci yazarın Dr. Sezin Andiç danışmanlığında yürüttüğü "Algılanan ebeveynlik tutumlarının psikolojik belirtiler üzerindeki etkisinde erkeklik rol normlarının aracı rolü" başlıklı yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

DOI: 10.7816/nesne-11-29-02

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Antalya Bilim Üniversitesi, hulusi.ozdemir(at)std.antalya.edu.tr, ORCID: 0009-0004-9119-1822

² Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Dilbilimi Bölümü, firatbasbug(at)gmail.com, ORCID: 0000-0001-9824-123X

³ Dr. Öğr. Üyesi, Çukurova Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, sezinandic(at)gmail.com, ORCID: 0000-0002-5144-0685

Toplumsal cinsiyet rolleri toplumsal yaşamdaki sorumluluk alanları, bireylerin tercih ettikleri meslekler, toplumdaki görevlerinin dağılımı gibi sosyal örüntülerin merkezinde yer alır. Sosyal roller içerisinde yer alan toplumsal cinsiyet rolleri bakış açısıyla kadın ve erkek olmak; bireyin erken yaşam deneyimleri, akran ilişkileri, ebeveyn ve yakın çevresi ile ilişkileri, medya araçları hatta günümüzde, çevrimiçi topluluklar aracılığıyla öğrenilmektedir (Dolgin, 2014). Toplumsal cinsiyet rolleri biyolojik rollerin ötesine geçip kadın ve erkek olmanın şeklini, koşullarını, toplum içerisinde üstlenilen sorumlulukları ve görevlerini bireylere gösterir. Bunun doğrudan yapıma şekli de kullanılan dil ve bunun da ötesinde dile bağlı düşünce dinamikleri ile gerçekleşmektedir. Bireyin kendisi ile ilişkili olarak yaptığı her değerlendirme bireyin benlik algısına ilişkin ipuçları sunar (Brownfain, 1952). Bireyin gerçekte kendisi olduğuna inandığı benliğe, olmayı idealize ettiği benliğe ve diğer kişilerce algılanan benliğe (James, 1890) ilişkin ifadeler bireyin kullandığı dile yansır. Toplumsal yaşamın içerisinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet, toplumsal yaşama da yön vererek günümüzde psikoloji, dilbilimi, sosyoloji gibi birçok sosyal bilim araştırmasının konusunu oluşturmaya başlamıştır. Toplumsal yaşamdan etkilenen toplumsal cinsiyetin toplumsal yaşama doğrudan yön vermesi de kaçınılmazdır ki psikoloji, sosyoloji, antropoloji ve dilbilimi gibi disiplinler tarafından bu kavramın ayrıntılı biçimde araştırılması da bir gereklilik halini almıştır.

Toplumsal cinsiyet rolleri ve bu role bağlı kullanılan dil, bize erkeklerin toplum içerisinde daha fazla fiziksel ve duygusal anlamda sertlik gerektiren iş ve meslek gruplarına yönlendirilmesi gerektiğini söyleyebilir. Ek olarak, erkeklerin kadınların üzerinde otorite konumunda olmaları gerektiğini de bize söyleyen toplumsal cinsiyet rolleri ve buna bağlı yarattığımız imgeler ve inançlar dünyasıdır. Bu doğrultuda, gücü elinde tutması gerektiğine inanan, kendini otorite konumunda gören erkekler için bazı özellikler öne çıkmaktadır (Thompson ve Pleck, 1987). Bir konum sahibi olarak ya da statü kazanarak diğerlerinin saygısını kazanmak, fiziksel ve duygusal anlamda sert görünmek, ihtiyaç duyulduğunda saldırganlığa başvurmayı en doğal yollardan biri olarak görmek ve kadınsı davranışlardan uzak durmak (Sakallı ve Türkoğlu, 2019) bu özelliklere örnek olarak verilebilir. Diğer taraftan, erkeksi davranışları ile sert olduğunu göstermeyen ya da sert olduğunu düşünmeyen, göze çarpan bir konumu ya da statüsü olmayan ya da kadınsı davranışlara uygun davranan erkeklerin ise düşük benlik saygısına sahip olabileceği ve özgüvensiz görülebileceği ifade edilmektedir (Malamuth ve ark., 1995). Toplumsal cinsiyet rollerinin biyolojik bir ayırımdan ziyade gündelik yaşamımıza yön verecek kadar güçlü ve kararlarımıza yön verecek kadar etkili olması toplumdaki içselleştirilen katı inançlarla da ilişkili görünmektedir. Bu katı inançların en önemli göstergeleri, erkeklerin rollerine ilişkin yargıları barındıran ve toplumun büyük kesimi tarafından “benimsenen dil” kullanımında görülür. Toplum tarafından kadınlara ait olduğu dile getirilen birçok kadınsı özelliğin çok azına sahip olursa dahi bu durum erkekler için büyük bir tehdit olarak dile getirilmektedir (Hopkins, 1992). Diğer taraftan erkeklik rollerini sergilerken başarısız olma düşüncesi ve korkusu çoğu zaman ifade edilmese de erkekler için birer tehdit olarak algılanarak, şiddet ya da saldırganlıkla sonuçlanabilmektedir (Kaufman, 1999).

Erkeklerin hegemonik erkek bir diğer ifade ile alfa erkek olabilmesi için sosyal roller ve ara inançlarla benzerliği ön planda olan çeşitli öğütler sunulmaktadır ve bu öğütler davranışı şekillendirmeye yöneliktir (Alexander, 2005). Yeni erkeklik biçimlerinin inşasına katkı sunan Kırmızı Hap öğretileri kendi içlerinde kadınsılık karşıtlığını da barındırmaktadır (Elgün, 2020). Elgün (2020) yaptığı çalışmada Red Pill öğretilerini benimseyen çevrimiçi erkek topluluklarının söylemlerini çeşitli başlıklar altında incelemiştir. Bu başlıklar genel olarak "Erkekler duygusal olarak güçlü olmalı.", "Erkek cinsel pazar değerini arttırmalıdır.", "Duygusal adanmışlık zayıflıktır." gibi çeşitli ifadelerden oluşmaktadır. Kırmızı hap öğretilerine daha detaylı

şekilde bakıldığında bilişsel kuramdaki sayıltı ve kurallara benzer özelliklere sahip birçok paylaşım olduğu gözlenmektedir. Örneğin, "Kadınların bakış açısında erkeğin duygusal olarak güçsüz olması cazibesini azaltır.", "Erkek dominant ve karar verici olmalıdır.", "Erkek, maskülen olabilmesi için ağırlık kaldırmalı, sağlıklı beslenip iyi uyumalı, kendisine iş edinerek işinde yükselmeli." şeklinde sayıltı ve kural cümlelerinden oluşan ara inançlar Red Pill yani Kırmızı Hap öğretisinin içerisinde yer almaktadır.

İçselleştirmenin en önemli göstergesi inanç, tutum ve düşüncelerimizi ifade etmek için kullandığımız dildir. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargılar, cinsiyetlerden birinin sosyal ya da mesleki açıdan belirli bir rolüne ilişkin genelleştirilmiş inanç veya beklentileri ifade eder. Bu kalıpyargılara otomatik olarak güvenilmesine ve bunların uygulanmasına hem sosyal psikoloji hem de psikodilbilim alanındaki birçok çalışmada değinilmiştir (örn., Banaji ve Hardin, 1996; Oakhill ve ark., 2005). Farklı görüşlere sahip olsak da kendiliğinden konuştuğumuzda ya da kadınlardan ve erkeklerden beklentilerimiz gündeme geldiğinde cinsiyetçi bir dil kullanma eğiliminde olabiliyoruz. Bu gibi inançların ve düşüncelerin yerleşmesi, içselleşmesi yerleşik yaşama geçilen ilk dönemlerden bu yana oluşmuş gibi görünmektedir. Erkeklik rol normlarını benimseme arttıkça katılımcının kültürüne özgü rol normlarını o ölçüde onayladığı ve bu rolleri içselleştirdiği kabul edilmektedir (Thompson ve Pleck, 1986). Toplumun farklı kesimlerindeki ya da eğitim düzeyi yüksek bireyler cinsiyetçi tutumları benimsemediklerini sıklıkla ifade etseler de kullandıkları dil bunun tam tersini gösterebilmektedir. Buradan yola çıkılarak toplumsal cinsiyet rolleri açısından erkeklerin statü, kadınsılık karşıtlığı ve sertlik gibi özelliklerine ilişkin düşüncelerinin farklı demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığının araştırılması amaçlanmıştır. Diğer bir deyişle, duygu ve düşüncelerimizin yansıması olarak, kullandığımız dil özelinde demografik değişkenler ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyete ilişkin kalıpyargıların sözcüklere ve tümcelere yüklenmesinin cinsiyete, yaşanan yerleşim yerine, romantik ilişki olup olmamasına, anne ve baba eğitim düzeyine göre farklılaşması beklenmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada erkeklik rol normlarının cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyi, ekonomik gelir düzeyi, yerleşim yeri ve ilişki durumu değişkenleriyle ilişkileri incelenmiştir.

Katılımcılar

Bu çalışma, birinci yazarın yüksek lisans tez araştırması kapsamında toplanan verilerin bir alt örnekleme dayanmaktadır. Antalya Bilim Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 06.01.2023 tarihli ve 2023/1 sayılı kararıyla etik onay alındıktan sonra katılımcılara kolayda örnekleme yöntemiyle, çevrimiçi anket aracılığıyla ulaşılmıştır. Araştırma gönüllülük ilkesi temelinde yürütülmüştür. Analiz örnekleme oluşturulurken demografik kategori büyüklüklerindeki dengesizliği azaltmak amacıyla kadın katılımcılar arasından demografik özellikler gözetilerek seçim yapılmıştır. Analiz örnekleme 239 kadın (%65.7) ve 125 erkek (%34.3) katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 18 ile 40 yaş olarak belirlenmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 26.57 (SS= 5.57)'dir. İlişki durumu, romantik ilişkisi olmayanlar "ilişkisi yok", romantik ilişkisi olanlar ve evliler "ilişkisi var" olmak üzere iki kategoride kodlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Katılımcıların gönüllü katılım beyanı ve bilgilendirilmesi için “Bilgilendirilmiş Onam Formu”, erkeklik rol normlarını benimseme düzeylerini değerlendirmek için “Erkek Roller Ölçeği” (ERÖ), bazı sosyal ve gelişimsel özelliklerini belirlemek için de “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi vb. demografik özelliklerine ilişkin bilgilere ulaşmak için araştırmacılar tarafından hazırlanan bir formdur.

Erkek Roller Ölçeği: Thompson ve Pleck (1986) tarafından geliştirilmiştir. Erkek Roller Ölçeği (ERÖ), erkekler için uygun görülen davranışlar ve roller hakkındaki var olan inançları değerlendirmek amacıyla, 26 madde olarak geliştirilmiştir. Ölçeğin uygulanmasında Lease ve arkadaşları (2009) tarafından Türkçeye uyarlanan form kullanılmıştır. Ölçek yedili Likert tipi olup statü, sertlik ve kadınsılık karşıtlığı olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. On bir maddeden oluşan *statü* alt boyutu, statü ile saygı kazanıldığına ve sürdürüldüğüne olan inancı ölçmektedir. Yedi maddeden oluşan *kadınsılık karşıtlığı* alt ölçeği, her türlü basmakalıp kadınsı davranıştan uzak durma ile ilgili maddeleri içermektedir. Sekiz maddeden oluşan *sertlik* alt ölçeği ise kişinin kendisinin ve başkalarının gözünde duygusal anlamda ve fiziksel olarak sert görünüp görünmediği ile ilişkili endişeyi yansıtmaktadır. Bu çalışmada sertlik alt boyutu puanı ölçeğin 2, 4, 6, 8, 14, 15, 17 ve 23. maddeleriyle hesaplanmıştır. Ölçekten alınan puanlar ne kadar yüksekse katılımcının kültürüne özgü rol normlarını o ölçüde onayladığı ve bu rolleri içselleştirdiği kabul edilmektedir. Erkek Roller Ölçeği'nin özgün İngilizce versiyonunun iç tutarlılıkları .74 ile .81 arasında değişirken, Türkçe versiyonu için güvenirlik katsayıları .73 ile .81 arasında değişmektedir.

Mevcut çalışmada ise ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .92'dir. Ölçeğin alt boyutlarına göre Cronbach alfa değerleri sırasıyla: statü (11 madde) .89, kadınsılık karşıtlığı (7 madde) .81, sertlik (8 madde) .80'dir.

Bulgular

Çalışmanın amaçları doğrultusunda bağımsız gruplar için t testleri ve Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiş ve analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Katılımcıların erkeklik rol norm puanları bağımsız gruplar için t testi ile cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılmıştır. Erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre statü ($t=-3.21$, $p<.01$), kadınsılık karşıtlığı ($t=-5.01$, $p<.001$), sertlik ($t=-7.07$, $p<.001$) ve erkek rolleri toplam puanında ($t=-5.87$, $p<.001$) anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (bkz. Tablo 1).

Tablo 1

Erkeklik Rol Normları puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması

	Cinsiyet	N (%)	Ort.	SS	t
Statü	Kadın	239 (%65.7)	4.05	1.23	-3.21**
	Erkek	125 (%34.3)	4.50	1.29	
Kadınsılık Karşıtlığı	Kadın		2.41	1.08	-5.01***
	Erkek		3.11	1.37	
Sertlik	Kadın		3.10	.94	-7.07***
	Erkek		4.06	1.36	
Erkek Roller Toplam	Kadın		9.55	2.81	-5.87***
	Erkek		11.67	3.48	

*** $p<.001$, ** $p<.01$, * $p<.05$

Katılımcıların ilişki durumlarına göre erkeklik rol norm puanları bağımsız gruplar için t testi ile karşılaştırılmıştır. Tablo 2 incelendiğinde, romantik ilişkisi olan ve olmayan katılımcıların statü, kadınsılık karşıtlığı, sertlik ve erkek rolleri toplam puanlarında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Tablo 2

Erkeklik Rol Normları puanlarının ilişki durumuna göre karşılaştırılması

	İlişki Durumu	N (%)	Ort.	SS	t
Statü	İlişkisi yok	182 (%50)	4.18	1.24	-.28
	İlişkisi var	182 (%50)	4.22	1.29	
Kadınsılık Karşıtlığı	İlişkisi yok		2.68	1.21	.37
	İlişkisi var		2.63	1.26	
Sertlik	İlişkisi yok		3.52	1.24	1.60
	İlişkisi var		3.32	1.14	
Erkek Roller Toplam	İlişkisi yok		10.39	3.23	.63
	İlişkisi var		10.18	3.21	

*** $p<.001$, ** $p<.01$, * $p<.05$

Katılımcıların yaşamlarının önemli bir kısmını geçirdiklerini ifade ettikleri yerleşim yerlerine göre erkeklik rol normları puanları incelenmiştir (bkz. Tablo 3). Bağımsız gruplar için t testi sonucunda büyükşehir dışındaki yerleşim yerlerinde (il, ilçe, kasaba, köy) hayatının büyük çoğunluğunu geçiren katılımcıların kadınsılık karşıtlığı ($t=-2.73$, $p<.01$) ile erkeklik rolleri toplam puan ($t=-2.07$, $p<.05$) ortalamaları büyükşehirde yaşayan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Statü ve sertlik puan ortalamalarında ise anlamlı düzeyde ($p>.05$) bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 3

Erkeklik Rol Normları puanlarının yaşanılan yerleşim yerine göre karşılaştırılması

	Yerleşim Yeri	N (%)	Ort.	SS	t
Statü	Büyükşehir	195 (%53.6)	4.13	1.28	-1.18
	Köy-Kasaba-İlçe-İl	169 (%46.4)	4.29	1.24	
Kadınsılık Karşıtlığı	Büyükşehir		2.49	1.18	-2.73**
	Köy-Kasaba-İlçe-İl		2.84	1.26	
Sertlik	Büyükşehir		3.34	1.20	-1.51
	Köy-Kasaba-İlçe-İl		3.53	1.18	
Erkek Roller Toplam	Büyükşehir		9.96	3.22	-2.07*
	Köy-Kasaba-İlçe-İl		10.65	3.18	

* $p<.05$, ** $p<.01$

Tablo 4'te katılımcıların anne eğitim durumlarına göre erkeklik rol normları puanlarını incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucunda annesinin eğitim durumu ortaokul ve altı olan

katılımcıların statü ($t=4.01$, $p<.001$), kadınsılık karşıtlığı ($t=2.84$, $p<.01$), sertlik ($t=2.54$, $p<.05$) ve erkek rolleri toplam puanı ($t=3.63$, $p<.001$) ortalamalarında anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

Tablo 4

Erkeklik Rol Normları puanlarının anne eğitim durumuna göre karşılaştırılması

	Anne Eğitim Durumu	N (%)	Ort.	SS	t
Statü	Ortaokul ve altı	218 (%59.9)	4.42	1.25	4.01***
	Lise ve üzeri	146 (%40.1)	3.89	1.22	
Kadınsılık Karşıtlığı	Ortaokul ve altı		2.80	1.25	2.84**
	Lise ve üzeri		2.43	1.17	
Sertlik	Ortaokul ve altı		3.55	1.24	2.54*
	Lise ve üzeri		3.24	1.95	
Erkek Roller Toplam	Ortaokul ve altı		10.77	3.26	3.63***
	Lise ve üzeri		9.56	3.01	

*** $p<.001$, ** $p<.01$, * $p<.05$

Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre erkeklik rol normları puanlarını incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucunda babasının eğitim durumu ortaokul ve altı olan katılımcıların yalnızca statü ($t=2.43$, $p<.05$) puanlarının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu, kadınsılık karşıtlığı ($t=.18$, $p>.05$), sertlik ($t=.05$, $p>.05$) ve erkek rolleri toplam puanı ($t=1.04$, $p>.05$) ortalamalarında baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı görülmektedir (bkz. Tablo 5).

Tablo 5

Erkeklik Rol Normları puanlarının baba eğitim durumuna göre karşılaştırılması

	Baba Eğitim Durumu	N (%)	Ort.	SS	t
Statü	Ortaokul ve altı	187 (%51.4)	4.36	1.18	2.43*
	Lise ve üzeri	177 (%48.6)	4.04	1.33	
Kadınsılık Karşıtlığı	Ortaokul ve altı		2.66	1.17	.18
	Lise ve üzeri		2.64	1.30	
Sertlik	Ortaokul ve altı		3.43	1.10	.05
	Lise ve üzeri		3.42	1.29	
Erkek Roller Toplam	Ortaokul ve altı		10.45	2.92	1.04
	Lise ve üzeri		10.10	3.50	

* $p<.05$

Yapılan Pearson korelasyon analizi ile erkeklik rol normları ile yaş, eğitim düzeyi ve ekonomik gelir düzeyi arasındaki ilişkiler incelenmiştir (bkz. Tablo 6). Statü ($r=.13$, $p<.05$) ve kadınsılık karşıtlığı ($r=.17$, $p<.01$) ile yalnızca yaş değişkeni arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi ile yalnızca sertlik ($r=-.14$, $p<.01$) arasında anlamlı ve negatif yönde ilişki olduğu görülürken, erkeklik rol normları toplam puanı ile hem yaş ($r=.14$, $p<.01$) hem de eğitim düzeyi ($r=-.11$, $p<.05$) arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

Tablo 6

Erkeklik Rol Normları ile Yaş, Eğitim Düzeyi ve Ekonomik Gelir Düzeyi Arasındaki Korelasyonlar

Değişkenler	Yaş	Eğitim Düzeyi	Ekonomik gelir düzeyi
Statü	.13*	-.10	.09
Kadınsılık Karşıtlığı	.17**	-.04	.05
Sertlik	.06	-.14**	-.02
ERÖ Toplam	.14**	-.11*	.05

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tartışma

Düşünceler ve kavramsal sınıflandırmaların yanı sıra bunların dille olan ilişkileri bilişsel bilimlerde uzun süredir incelenmekte ve tartışılmaktadır (örn., Phillips ve Boroditsky, 2003). Bu alan içerisinde cinsiyetin zihinsel temsili özellikle ilgi çekicidir çünkü araştırmalar bu temsilin dilin dilbilgisel cinsiyet gibi özelliklerinden ve algılayanların sahip olduğu kalıpyargılardan etkilendiğini ortaya koymaktadır (Gygax ve ark., 2008). Duygu, düşünce ve inançların yansıdığı dil özelinde, demografik değişkenler ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. En önemli özelliği iletişim kurmak gibi görünen dilin, aslında iletişim kurmanın çok daha ötesinde bir özelliği daha vardır: Düşünmek. Dil, zihinsel dünyamızı, zihinsel dünyamız da içinde bulunduğumuz çevreyi mikro düzeyde değiştirmeye başlar. Değişimin önce düşüncede, sonra dilde başladığını, -ki bunun bazen sıralaması da değişebilir- ortaya koyan çalışmaların ortak noktası, dilin şekillendirdiği yargıların, zihin dünyamıza hızlıca nüfuz etmesidir.

Araştırmada yer alan erkeklik rol normları kavramları Thompson ve Pleck (1986) tarafından statü, sertlik ve kadınsılık karşıtlığından oluşan, Red Pill-Kırmızı Hap öğretilerinin temalarıyla benzer olduğu öngörülen üç alt boyutuyla ele alınmıştır. Bu çalışmada, geleneksel erkek rollerini benimsemekle ilişkili olan toplumsal cinsiyet rolleri açısından erkeklerin statü, kadınsılık karşıtlığı ve sertlik gibi özelliklerine ilişkin düşüncelerinin cinsiyet, ilişki durumu, yaşamın büyük çoğunluğunun sürdürüldüğü yerleşim yeri ile anne ve baba eğitim düzeyleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre erkeklerin kadınlara göre tüm geleneksel erkeklik rollerini daha fazla benimsediği görülmüştür. Bu süreç, doğrudan erkeğin dilini etkileyen mekanizmanın çevresel rollerden de kolayca etkilenebileceğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, erkeklerin daha cinsiyetçi bir tutumun yansıması olan bir dil kullanabileceğini ve bunun günlük dilde daha belirgin özellikler gösterebileceğini söylemek mümkündür.

Erkeklerin kadınlara göre daha cinsiyetçi bir tutum içerisinde olmaları ülkemiz alanyazını ile tutarlılık göstermektedir (örn., Yaşar ve Zorluoğlu, 2021). Ataerkil toplumlarda bebeğin anne rahmine düşmesiyle birlikte erkek rollerine sahip olmaya ilişkin bebeğe yüklenen anlamlar ve sosyal öğrenmeler ile bunların erkeklere sağladığı avantajlı konum da erkeklik rol normlarının erkekler tarafından daha fazla benimsenmesini açıklayabilir. Diğer taraftan, kadınların erkeklere göre geleneksel erkeklik rol normlarını daha az benimsemesi toplumdaki eşitsizlik ve ayrımcılıktan kadınların olumsuz şekilde etkilenmesi ile de ilişkilendirilebilir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011). Araştırma bulguları özellikle büyükşehir dışında yaşayan bireylerde büyükşehirde yaşayanlarla karşılaştırıldığında, toplumsal etkiler sebebiyle de daha cinsiyetçi bir dil kullanılabileceğine işaret etmektedir. Bu cinsiyetçi dil, daha çok kadınsılık karşıtlığı üzerinde

şekillenmektedir. Araştırma sonuçları açısından, romantik ilişkinin olup olmaması statü, kadınsılık karşıtlığı ve toplam puan açısından doğrudan bir belirleyici gibi görünmemektedir. Buna karşılık ebeveynlerin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılıklar görülmektedir. Annenin eğitim düzeyinin düşük olduğu bireylerde cinsiyetçi dil kullanımının daha belirgin olduğu, statü, sertlik ve kadınsılık karşıtlığı ile geleneksel erkek rollerinin dil aracılığıyla daha belirgin bir hale getirildiği söylenebilir. Babanın eğitim düzeyinin düşük olduğu bireylerde ise yalnız statü daha önemli görünmektedir. Bireylerin kurallar, normlar ve gelenekler çerçevesinde bireyselleştirildiği; toplumsal cinsiyet rolleriyle sosyalleştiği süreçler cinsiyet sosyalizasyonu olarak ifade edilebilir (Crespi, 2004). Dil, toplumun sosyalizasyon sürecinde insan tutumları ve davranışlarıyla yakın ilişki içerisinde (He, 2010). Çocuklukta yer alan sosyalizasyon süreciyle birlikte cinsiyet rollerine yönelik geleneksel mesajlarla büyütilen bireyler gelecekte de geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini benimseyebilir (Çiçek ve Çopur, 2018). Yine bu bireylerde dilin kadınsılık karşıtlığı üzerine şekillendiğini söylemek mümkündür. Bireylerin sözcük seçiminde yaş ilerledikçe daha cinsiyetçi bir kimliğin oluştuğu, eğitim düzeyinin arttığı bireylerde ise bunun biraz daha azaldığı araştırma bulguları ile ortaya konulmuştur.

Ataerkil toplumlarda erkek çocuklarına yüklenen cinsiyet rolleri ve avantajlı konum, erkeklerin geleneksel erkeklik normlarını benimsemelerini teşvik edebilir. Ayrıca, kadınların cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığı nedeniyle geleneksel erkeklik normlarını daha az benimsemesi de mümkündür. Anne ve baba eğitim düzeyleri, cinsiyetçi dil kullanımında belirleyici bir rol oynayabilir. Annenin eğitim düzeyi düşükse, cinsiyetçi dil kullanımı daha belirgin hale gelebilir ve bu dilde statü, sertlik ve kadınsılık karşıtlığı daha öne çıkabilir. Baba eğitim düzeyinin düşüklüğü ise yalnız statü boyutuyla ilişkilidir. Yaş arttıkça geleneksel erkeklik rollerinin benimsenmesi artmakta, eğitim düzeyi yükseldikçe azalmaktadır. Bu çalışma, dilin toplumsal cinsiyet rollerinin inşasında ve iletişimde oynadığı önemli bir rolü vurgulamaktadır. Araştırmaya göre dil, düşünce ve toplumsal cinsiyet algıları arasında karmaşık bir ilişki kurar ve bu ilişki demografik faktörlerden etkilenebilir. Mevcut araştırmada korelatif yöntemlerin kullanılması dolayısıyla, herhangi bir manipülasyonun yapılmaması bir sınırlılık olarak tartışılabilir. Kadın katılımcıların analiz örneklemine seçkisiz olmayan biçimde alınması ve sertlik alt boyutunun puanlanmasındaki madde farklılığı da sınırlılıklardır. Ancak, cinsiyetçi dil kullanımının, toplumsal etkilerle ilişkilendirilmesi disiplinler arası bakış açısıyla yeni tartışmalara öncülük edebilir. Bu nedenle, cinsiyetçi dilin anlaşılması ve azaltılması için toplumsal etkiler ve eğitim düzeyi gibi faktörlerin dikkate alınması önemli görülmele birlikte gelecekteki araştırmalarda bilişsel temelli deneysel araştırmaların tasarlanması ile ülkemiz alanyazınına katkı sunulabilir.

Düzeltilme notu (11 Ekim 2026): Etik kurul ve örneklem bilgileri eklendi; Öz'deki bir ifade ile tablolardaki bazı hatalar düzeltildi.

Kaynaklar

- Alexander, J. (2005). How to Become an Alpha Male: Attract Women and Become Successful. John Alexander Enterprises.
- Banaji, M. R. ve Hardin, C. D. (1996). Automatic stereotyping. *Psychological Science*, 7(3), 136–141. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1996.tb00346.x>
- Brownfain, J. J. (1952). Stability of the self-concept as a dimension of personality. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 47(3), 597–606. <https://doi.org/10.1037/h0058421>
- Crespi, I. (2004). Socialization and gender roles within the family: A study on adolescents and their parents in Great Britain. *MCFA Annals*, 3(2), 1-8.

- Çiçek, B. ve Çopur, Z. (2018). Bireylerin kadınların çalışmasına ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 3(4), 1-21.
- Dolgin, K. G. (2014). Ergenlik psikolojisi: Gelişim, ilişkiler ve kültür (D. Özen, çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Elgün, A. (2020). Erkek evreninde erkeklik biçimlerinin temsili: www.erkekadam.org üzerine nitel bir analiz. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 871-894. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.713519>
- Gygax, P., Gabriel, U., Sarrasin, O., Oakhill, J. ve Garnham, A. (2008). Generically intended, but specifically interpreted: When beauticians, musicians, and mechanics are all men. *Language and Cognitive Processes*, 23(3), 464-485. <https://doi.org/10.1080/01690960701702035>
- He, G. (2010). An analysis of sexism in English. *Journal of Language Teaching and Research*, 1(3), 332-335. <https://doi.org/10.4304/jltr.1.3.332-335>
- Hopkins, P. (1992). "Gender Treachery: Homophobia, Masculinity and Threatened Identities." The Gender Reader. Eds. E. Ashton-Jones, G. Olson and M. Perry. Boston: Prentice Hall.
- James, W. (1890). Principles of Psychology, Vol. I. New York: Holt.
- Kaufman, M. (1999). The Seven P's of Men's Violence. (www.michaelkaufman.com).
- Lease, S. H., Çiftçi, A., Demir, A. ve Boyraz, G. (2009). Structural validity of Turkish versions of the Gender Role Conflict Scale and Male Role Norms Scale. *Psychology of Men & Masculinity*, 10(4), 273-287. <https://doi.org/10.1037/a0017044>
- Malamuth, N. M., Linz, D., Heavey, C. L., Barnes, G. ve Acker, M. (1995). Using the confluence model of sexual aggression to predict men's conflict with women: A 10-year follow-up study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(2), 353-369. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.69.2.353>
- Oakhill, J., Garnham, A. ve Reynolds, D. (2005). Immediate activation of stereotypical gender information. *Memory & Cognition*, 33(6), 972-983. <https://doi.org/10.3758/BF03193206>
- Phillips, W. ve Boroditsky, L. (2003). Can quirks of grammar affect the way you think? Grammatical gender and object concepts. In R. Alterman & D. Kirsh (Eds.), Proceedings of the 25th Annual Meeting of the Cognitive Science Society. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Sakallı, N. ve Türkoğlu, B. (2019). "Erkek" olmak ya da olmamak: Sosyal psikolojik açıdan erkeksilik/erkeklik çalışmaları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 22(44), 52-76. <https://doi.org/10.31828/tpy1301996120190516m000014>
- Thompson, E. H., Jr. ve Pleck, J. H. (1986). The structure of male role norms. *American Behavioral Scientist*, 29(5), 531-543. <https://doi.org/10.1177/000276486029005003>
- Thompson, E. H., Jr. ve Pleck, J. H. (1987). Reformulating the male role: The structure of male role norms. In M. S. Kimmel (Ed.), Changing men: New directions in research on men and masculinity. Sage Publications, London, New Delhi.
- Yaşar, Z. E. ve Zorluoğlu, E. (2021). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 1-17. <https://doi.org/10.29157/etusbe.2020.59>
- Zeyneloğlu, S. ve Terzioğlu, F. (2011). Development and psychometric properties of the Gender Roles Attitude Scale. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 409-420.